

Створення Web-додатків в середовищі Delphi (Kylix)

Основні поняття

World Wide Web є однією з самих молодих послуг Internet: WWW з'явилася в 1990 році в європейському дослідницькому центрі CERN (*англ.* "The European Laboratory for Particle Physics" – Європейський центр високих енергій; *франц.* Conseil Europeen pour la Recherche Nucleaire – Європейська організація з ядерних досліджень), а в 1992 почалося практичне застосування цієї технології за межами CERN. З кінця 1993 року почалося масове захоплення WWW, що призвело до того, що сьогодні цей вид інформативного сервісу Internet є самим популярним, найбільш динамічно розвивається і фактично визначає сучасний стан всесвітньої мережі.

На WWW-серверах можна знайти різноманітну інформацію: інформаційні системи університетів і наукових організацій; юридичні довідникові системи; рекламу комерційних фірм; електронні версії суспільно-політичних і спеціалізованих друкованих видань і багато іншого.

Розробляючи інформаційні системи на основі WWW-серверів, їх автори ставлять перед собою різні задачі і, як наслідок, з'являються системи різної якості, рівня складності, з різними функціональними засобами і різною швидкістю поповнення і поновлення даних.

Сучасний Web дизайн передбачає перш за все зручні й інтуїтивно зрозумілі засоби користувача для пошуку даних, їх представлення відповідно сучасним вимогам раціонального співвідношення графічних зображень та текстових повідомлень, кольорових гам.

До головних характеристик Web-сайтів відносять швидкість знаходження даних, якість графічних зображень, достовірність та відповідність сучасному стану подій мультимедіа повідомлень. А також такі послуги як форум, гостьова книга, чат, конференція, які є додатковими засобами пошуку даних, спілкування з іншими користувачами сайту, обміну даними.

Основу WWW складають Web-вузли-комп'ютери, на яких виконується спеціальна програма – Web-сервер, яка очікує запит клієнта на документ. Документи, зазвичай, зберігаються на Web-вузлі у форматі HTML. Клієнтом Web-сервера є програма-браузер, яка виконується на віддаленому комп'ютері і здійснює запит до Web-сервера, приймає документ і відображує його на екрані.

Абревіатура CGI (Common Gateway Interface) позначає частину Web-сервера, яка може взаємодіяти з іншими програмами, які виконуються на цьому ж Web-вузлі, і в цьому розумінні є шлюзом (gateway – шлюз) для передавання даних, отриманих від клієнта, програмам опрацювання, таким як СУБД, електронні таблиці, і інші. До CGI входять також загальне середовище (набір змінних) і протоколи для взаємодії з цими програмами.

Загальна схема роботи CGI складається з наступних етапів.

- Отримання Web-сервером даних від клієнта-браузера. Для передавання даних Web-серверу в мові HTML є засіб – форма.

Форма задається в HTML-документі за допомогою тегів <FORM>...</FORM> і складається з набору полів введення, які відображаються браузером у вигляді графічних елементів управління: селекторних кнопок, рядків введення тексту, кнопок управління і т.д.

- Аналіз і опрацювання отриманих даних. Дані, отримані з HTML-форм, передаються для опрацювання CGI-програми. Вони не завжди можуть бути опрацьовані CGI-програмою самостійно. Наприклад, вони можуть містити запит до деякої бази даних, яку CGI-програма не опрацьовує. В цьому випадку CGI-програма на основі отриманих даних формує запит до відповідної програми, яка виконується на цьому ж комп'ютері.
- Створення нового HTML-документа і пересилання його браузеру. Після опрацювання отриманих даних CGI-програма створює динамічний або віртуальний HTML-документ, або формує посилання на уже існуючий документ і передає результат браузеру.

HTML-форми

HTML-форми призначені для пересилання даних від віддалених користувачів Web-серверу. За їх допомогою можна організувати простий обмін повідомленнями між користувачами і сервером, наприклад, реєстрацію користувача на сервері або вибір потрібного документа з подано списку. Форми підтримуються всіма популярними браузерами.

Тег <FORM> має параметри ACTION, METHOD і ENCTYPE. В загальному виді форма задається наступним чином:

```
<FORM ACTION="URL" METHOD=метод передавання  
ENCTYPE=MIME-тип>
```

вміст форми

```
</FORM>
```

Параметр ACTION є єдиним обов'язковим. Його значенням є URL-адреса CGI-програми, яка буде опрацьовувати дані, отримані з даної форми.

Параметр METHOD визначає метод пересилання даних форми від браузера Web-серверу. Він може набувати одне з двох значень – GET (за замовчуванням) і POST.

Взаємодія між клієнтом-браузером і Web-сервером здійснюється за правилами, що задані протоколом HTTP, і складається із запитів клієнта і відповідей сервера. Запит поділяється на три частини. В першому рядку запиту міститься HTTP-команда, що називається методом, URL-адреса запитуваного файлу і номер версії протоколу HTTP. Друга частина – заголовок запиту. Третя частина – тіло запиту, власне дані, що надсилаються серверу. Метод повідомляє сервер про мету запиту. В протоколі HTTP визначені декілька методів. Для передавання даних формі в CGI-програму використовуються два методи: GET і POST.

При використанні методу GET дані форми пересилаються у складі URL-запиту, до якого приєднуються після символу "?" у виді сукупності пар *змінна=значення*, відокремлених символом "&". В цьому випадку перший рядок запиту може мати наступний вигляд:

GET /cgi-bin/cgi-program.pl ? name=Ivan&surname=Petrov HTTP/1.1

URL запиту	Дані форми
------------	------------

Після виділення даних з URL сервер надає їх змінній середовища QUERY_STRING, яка може бути використана CGI-програмою.

При використанні методу POST дані форми пересилаються Web-серверу в тілі запиту, а потім передаються сервером в CGI-програму через потік стандартного введення.

Значення параметра ENCTYPE є медіа-тип, що визначає формат кодування даних при передаванні від броузера до сервера. Браузер кодує дані для того, щоб уникнути їх спотворення в процесі передавання.

Є два значення цього параметра:

- *application/x-www-form-urlencoded*, визначає стандартний метод кодування і використовується за замовчуванням;
- *multipart/form-data*, додатковий метод.

Другий метод потрібен тільки у випадку , коли до вмісту форми приєднується локальний файл, обраний за допомогою елемента форми <INPUT TYPE=FILE>. В інших випадках слід використовувати метод кодування за замовчуванням.

Схема кодування *application/x-www-form-urlencoded* однакова для обох методів пересилання (GET і POST) і полягає в наступному.

Для кожного елемента форми, що має ім'я, вказане параметром NAME, формується пара "name=value", де value – значення елемента, введене користувачем або вказане за замовчуванням. Якщо значення відсутнє, відповідна пара має вигляд "name=". Для радіокнопок і перемикачів використовуються значення тільки обраних елементів. Якщо елемент обрано, а значення параметра VALUE не визначено, за замовчуванням використовується значення "ON".

Всі пари записуються в рядок і відокремлюються символом &. Імена і значення є звичайним текстом, тому вони можуть містити символи, які недопустимі у складі URL (за методом GET пересилаються дані як частина URL). Такі символи замінюються послідовністю, що складається з символа % і їх шістнадцятковим ASCII-коду. Символ пропуск може замінюватися не тільки кодом %20, а й знаком + (плюс). Ознака кінця рядка замінюється кодом %0D%0A. Таке кодування називається URL-кодуванням.

Закодовані дані пересилаються серверу одним з методів GET або POST. Основна відмінність полягає в тому, як саме за методом передаються дані CGI-програмі.

При використанні метода GET дані форми пересилаються серверу у складі URL-запита, до якого додаються після символа "?". Тіло запита в цьому випадку є порожнім.

Частина URL після символа "?" називається рядком запиту. Коли Web-сервер, отримує запит, змінній середовища QUERY_STRING надається значення рядка запиту і завантажується CGI-програма, вказана в першій частині

URL до символу "?". CGI-програма звертається до змінної середовища QUERY_STRING для опрацювання закодованих у ній даних.

За методом GET можна передавати дані CGI-програмі взагалі без використання форм. Дані можна передавати за допомогою гіперпосилання з HTML-документа. Такі дані є статичними, а в формі дані можна змінювати.

Рядок запиту – не єдиний спосіб передавання даних через URL. Іншим способом є додаткова дані про шлях (extra path information), що є частиною URL, розміщеною після імені CGI-програми. Сервером виділяється ця частина і зберігається в змінній середовища PATH_INFO. CGI-програма може потім використовувати цю змінну для отримання даних.

При використанні метода POST дані форми пересилаються серверу в тілі запиту.

Методи GET і POST доцільно використовувати з урахуванням їх особливостей. Метод GET ефективний при пересиланні даних форм, які складаються з невеликої кількості коротких полів. При пересиланні великого об'єму даних слід користуватися методом POST, так як браузер або сервер можуть накладати обмеження на розмір даних, які передаються в складі URL. Метод POST є надійнішим при пересиланні конфіденційних даних.

CGI-сценарії

Призначення CGI-програми полягає в створенні нового HTML-документа, використовуючи дані запиту і передати його клієнту. Якщо такий документ уже існує, то передати посилання на нього. Яку мову можна використати для написання CGI-програми? Сам інтерфейс не накладає обмежень на вибір мови програмування. Знаючи, яка задача розв'язується CGI-програмою і яким чином вона отримує вхідні дані, можна назвати властивості, якими має володіти мова CGI-програмування.

- Засоби опрацювання тексту. Потрібні для декодування вхідних даних у вигляді рядка, що складається з окремих полів, відокремлених символами-обмежувачами.
- Засоби доступу до змінних середовища. Необхідні, так як за допомогою змінних середовища дані подаються на вхід CGI-програми.
- Засоби взаємодії з іншими програмами. Необхідні для звернення до СУБД, програм опрацювання графіки і іншим спеціальним програм.

Вибір мови залежить і від операційної системи Web-сервера. Більша частина серверів призначена для роботи під управлінням операційної системи UNIX. В цій операційній системі поширено використання скриптів – текстових командних файлів, що є програмами, які складаються із звернень до команд операційної системи і управляючих конструкцій мови shell – командної оболонки мови UNIX. Програма shell є інтерпретатором команд операційної системи, і також має вбудовані засоби, характерні для мов програмування: рядкові змінні і управляючі конструкції – оператори повторення, переходу, умовні оператори і т.д. Shell виконує командні файли як інтерпретатор, тобто

читає з файлу і виконує команди одна за одною з урахуванням управляючих конструкцій, не перетворюючи текст у виконуваний двійковий код. За допомогою скриптів здійснюється значна частина роботи з конфігурування ОС. Очевидно, з розповсюдження командних процедур в UNIX і пов'язана поява в цій операційній системі ряду мов інтерпретацій, призначених для створення сценаріїв: Perl, Python, Tcl. Всі вони можуть використовуватися для створення CGI сценаріїв так як і традиційні мови програмування C/C++, Object Pascal. Найпоширенішим стала мова Perl (Practical Extraction and Report Language).

Змінні середовища CGI

Відповідно до методу дані форми передаються в CGI- програму або через стандартний потік введення (POST), або через змінну середовища QUERY_STRING (GET). Крім цих даних CGI- програмі доступні і інші дані, отримані від клієнта або надані Web-сервером. Ці дані зберігаються в змінних середовища. В таблиці подано змінні, які використовуються в CGI.

<i>Змінні середовища</i>	<i>Опис</i>
GATEWAY_INTERFACE	Версія CGI, яка використовується на сервері
SERVER_NAME	Доменне ім'я або IP-адреса сервера
SERVER_SOFTWARE	Ім'я і версія програми-сервера, яка відповідає на запит клієнта (наприклад, Apache 1.3)
SERVER_PROTOCOL	Ім'я і версія протоколу даних, який був використаний для запиту (наприклад, HTTP 1.0)
SERVER_PORT	Номер порта комп'ютера, на якому працює сервер (за замовчуванням – 80)
REQUEST_METHOD	Метод, який використовується для подання запиту (GET, POST)
PATH_INFO	Додаткові дані про шлях
PATH_TRANSLATED	Ті ж дані, що і в змінній PATH_INFO з префіксом, що вказує шлях до кореневого каталогу дерева Web-документів
SCRIPT_NAME	Відносне маршрутне ім'я CGI-сценарія (наприклад, /cgi-bin/program.pl)
DOCUMENT_ROOT	Кореневий каталог дерева Web-документів
QUERY_STRING	Рядок запиту – дані, передані у складі URL запиту після символу "?"
REMOTE_HOST	Ім'я віддаленої машини, з якої зроблено запит
REMOTE_ADDR	IP-адреса віддаленої машини, з якої зроблено запит
REMOTE_USER	Ідентифікаційне ім'я користувача, який посилав запит
CONTENT_TYPE	Медіа-тип даних запиту, наприклад, "text/html"
CONTENT_LENGTH	Кількість байт в тілі запиту, переданих в CGI-програму через стандартний потік введення
HTTP_HOST	Хост-ім'я комп'ютера, на якому працює сервер
HTTP_REFERER	Адреса електронної пошти користувача, який відправив запит
HTTP_ACCEPT	Список медіа-типів, які може приймати клієнт

HTTP_USER_AGENT	Браузер, яким клієнт користується для відправлення запиту
HTTP_REFERER	URL-адреса документа, на який клієнт вказував перед зверненням до CGI-програми

Опрацювання даних форми

Дані форми надходять до CGI-програми в закодованому вигляді, тому першим кроком опрацювання за CGI-сценарієм має бути виконано декодування отриманих даних. При пересиланні даних за методом GET дані форми надаються змінній середовища QUERY_STRING, при пересиланні за методом POST – передаються в програму через стандартний потік введення і теж можуть бути збережені в деякій внутрішній змінній. Отже, декодування даних зводиться до наступної послідовності дій з текстовим рядком:

- заміна кожної групи %hh, яка складається з шістнадцяткового ASCII-коду hh з префіксом %, на відповідний ASCII-символ;
- заміна символів "+" пропусками;
- виділення окремих пар ім'я=значення, відокремлених символом "&;
- виділення з кожної пари ім'я=значення імені і значення відповідного поля форми.

Після виділення і декодування даних можна починати їх опрацювання.

CGI-сценарії на Object Pascal

Середовище розробки Delphi використовує мову програмування Object Pascal, має зручний інтерфейс для візуального програмування і широкі можливості для написання програм (додатків). Мова програмування Object Pascal задовільняє всім вимогам CGI-програмування.

Створення найпростішого Web-додатку на Delphi (Kylix), що запускається на стороні серверу і взаємодіє з користувачем (при необхідності) через браузер, нічим не відрізняється від створення консольної програми (для DOS).

Розглянемо приклад створення програми, за якою у вікні браузера з'являється повідомлення-привітання.

Для цього потрібно відкрити у Delphi (Kylix) новий консольний проект.

```
program primer;
{$APPTYPE CONSOLE}
uses SysUtils;

begin
  // Insert user code here
end.
```

Виведення коду HTML у вікні браузера здійснюється за допомогою команди **writeln**. Наступний текст потрібно вставити між службовими словами **begin** і **end**.

```
writeln ('content-type: text/html');
writeln;
writeln ('<html>');
writeln ('<head>');
writeln ('<meta HTTP-EQUI="Content-Type Content="text-html";
charset=windows-1251">');
writeln ('<title>Delphi best facility for making Web-publications!</title>');
writeln ('</head>');
writeln ('<body bgcolor="white">');
writeln ('Hello, world!');
writeln ('</body>');
writeln ('</html>');
```

Важливо звернути увагу на рядок

```
writeln ('content-type: text/html');
```

що для браузера визначає опис наступного вмісту, а саме коду HTML. Після виведення тексту content-type: text/html, потрібно вивести порожній рядок, інакше браузер може видати повідомлення про помилку.

Введення програми закінчено, залишилося виконати її компіляцію.

Для перевірки правильності виконання програми потрібен Web-сервер. Можна використати будь-який, навіть стандартний домашній Web-сервер від Microsoft з підтримкою CGI. Програму потрібно розмістити в папці публікацій сервера для CGI скриптів (за звичай це – C:\Inetpub\Script – в WINDOWS або /var/www/cgi-bin – в UNIX) і завантажити сам сервер.

В браузері потрібно перейти за адресою <http://localhost/cgi-bin/primer.exe>. У вікні браузера буде виведено результат виконання програми – повідомлення Hello, world! Найпростіший Web-додаток на Delphi (Kylix) готовий. Ця програма демонструє спосіб виведення даних у вікні браузера.

Розглянемо питання передавання даних у програму. Для консольної програми передавання даних як параметрів здійснюється за допомогою командного рядка, коли після назви програми через пропуск вводяться потрібні значення. Для користувача браузера як командний рядок використовується рядок адреси у браузері.

Приклад. Створити програму, за якою у вікні браузера виводяться дані про системний час у залежності від параметрів, введених в рядку адреси браузера. Передані з командного рядка дані в консольній програмі можуть бути опрацьовані за допомогою функцій ParamCount і ParamStr.

Створити новий консольний проект. Ввести текст і здійснити компіляцію.

```
program CgiDate;
{$APPTYPE CONSOLE}
uses SysUtils;
begin
writeln ('content-type: text/html');
writeln;
```

```

writeln ('<html><head>');
writeln ('<title>cgidate</title>');
writeln ('</head><body>>');
writeln ('<h1>Приклад передачі параметрів</h1>');
writeln ('<hr>');
writeln ('<hr>')
if ParamCount >0 then
begin
if ParamStr (1) = 'date' then
writeln (FormatDateTime("Сьогодні " dddd, mmmm d, yyyu', Now))
else if ParamStr (1) = 'time' then
writeln (FormatDateTime("Час" hh:mm:ss AM/PM', Now))
else if ParamStr (1) = 'both' then
writeln (FormatDateTime("Сьогодні " dddd, mmmm d, yyyu',
+ "<p> і час" hh:mm:ss AM/PM', Now))
else
writeln ('Помилка! Неправильний параметр: ' + ParamStr (1) + '.')
end
else
writeln ('Параметр відсутній. ');
writeln ('</body></html>');
end.

```

Якщо в рядку адреси браузера ввести

<http://localhost/cgi-bin/cgidate.exe?time>

у вікні браузера, буде виведено поточний час, а якщо

<http://localhost/cgidate.exe?date>

- відповідно дату, а при введенні параметра both - буде виведено дату і час.

У випадку якщо жоден із параметрів передано не буде або буде передано з помилками - виведеться про це повідомлення.

Дані адреси і параметри можна безпосередньо вказати в кодї HTML і генерувати необхідні зміни на сторінці або інші сторінки, здійснюючи перехід за відповідними посиланнями.

Як правило, якщо деякі дані передаються від користувача Web-додатку, то звичайно для цього використовують форми, а не рядок адреси.

Приклад. Створити програму, за якою опрацьовуються дані, передані через форму.

Для початку потрібно створити сам код HTML у якому була б присутня форма з полями введення, кнопкою відправлення й інших необхідних атрибутів.

Потім необхідно створити додаток, який адекватно зміг би сприйняти всі ці дані з боку користувача.

Нижче наведено текст програми, за якою виводиться список деяких змінних оточення і їхні значення.

```
program CgiVars;
{$APPTYPE CONSOLE}
uses Windows;
const
VarList: array [1..17] string [30] =
('SERVER_NAME', 'SERVER_PROTOCOL'
'SERVER_PORT', 'SERVER_SOFTWARE'
'GATEWAY_INTERFACE', 'REQUEST_METHOD'
'PATH_TRANSLATED', 'HTTP_REFERER'
'SCRIPT_NAME', 'PATH_INFO'
'QUERY_STRING', 'HTTP_ACCEPT'
'REMOTE_HOST', 'REMOTE_USER'
'REMOTE_ADDR', 'REMOTE_IDENT'
'HTTP_USER_AGENT');
var
I: Integer;
ReqVar: string;
VarValue: array [0..200] Char;
begin
writeln('Content type: text/html');
writeln;
writeln('<html><head>');
writeln('<title>CGI Variables</title>');
writeln('</head><body>');
writeln('<h1>CGI Variables</h1>');
writeln('<hr><PRE>');
for I := Low (VarList) to High (VarList) do
begin
ReqVar := VarList[I];
if (GetEnvironmentVariable (PChar(ReqVar)
VarValue, 200) > 0) then
else
VarValue := '';
writeln (VarList[I]+ ' = ' + VarValue);
end;
writeln('</pre></body></html>');
end.
```

Для створення повномасштабних додатків для Інтернету в Delphi існує спеціальний помічник - Web Server Application. З його допомогою можна створити додаток який генерує динамічні Web-сторінки, створені на CGI, NSAPI чи ISAPI. Єдине обмеження, що накладається безпосередньо на Web-сервер, – він має працювати на базі Windows.

Однією з головних переваг створення подібних додатків саме в середовищі Delphi (Kylix) є те, що потрібно працювати з візуальними компонентами - це значно простіше, ніж створення додатків в інших середовищах - можливість помилки у великих проектах, де використовується візуальне проектування менше, ніж у тих, де все описується винятково кодом. Крім того, використовуючи засоби створення Web-додатків, можна імпортувати вже існуючі додатки в інтернет-середовище.

Приклади використання методів POST і GET.

Метод POST.

Метод POST надає можливість отримати серверному модулю дані клієнта із стандартного потоку введення. При цьому Web-сервер створює всі ті ж змінні оточення із супровідними даними, але при цьому додатково посилає модулю в стандартний потік введення тіло запиту, структура якого буде описана нижче. На додаток до цих змінних додається змінна CONTENT_LENGTH, що містить число символів даних, які необхідно прочитувати з потоку введення для подальшого опрацювання. Якщо для отримання даних використовувати оператор Read для читання одного символу з потоку введення, то вона повинна викликатися те число раз, яке вказане в змінній CONTENT_LENGTH. Також можна застосовувати оператор ReadLn, оскільки сервер (принаймні, Apache) в кінець даних додає управляючий символ кінця рядка.

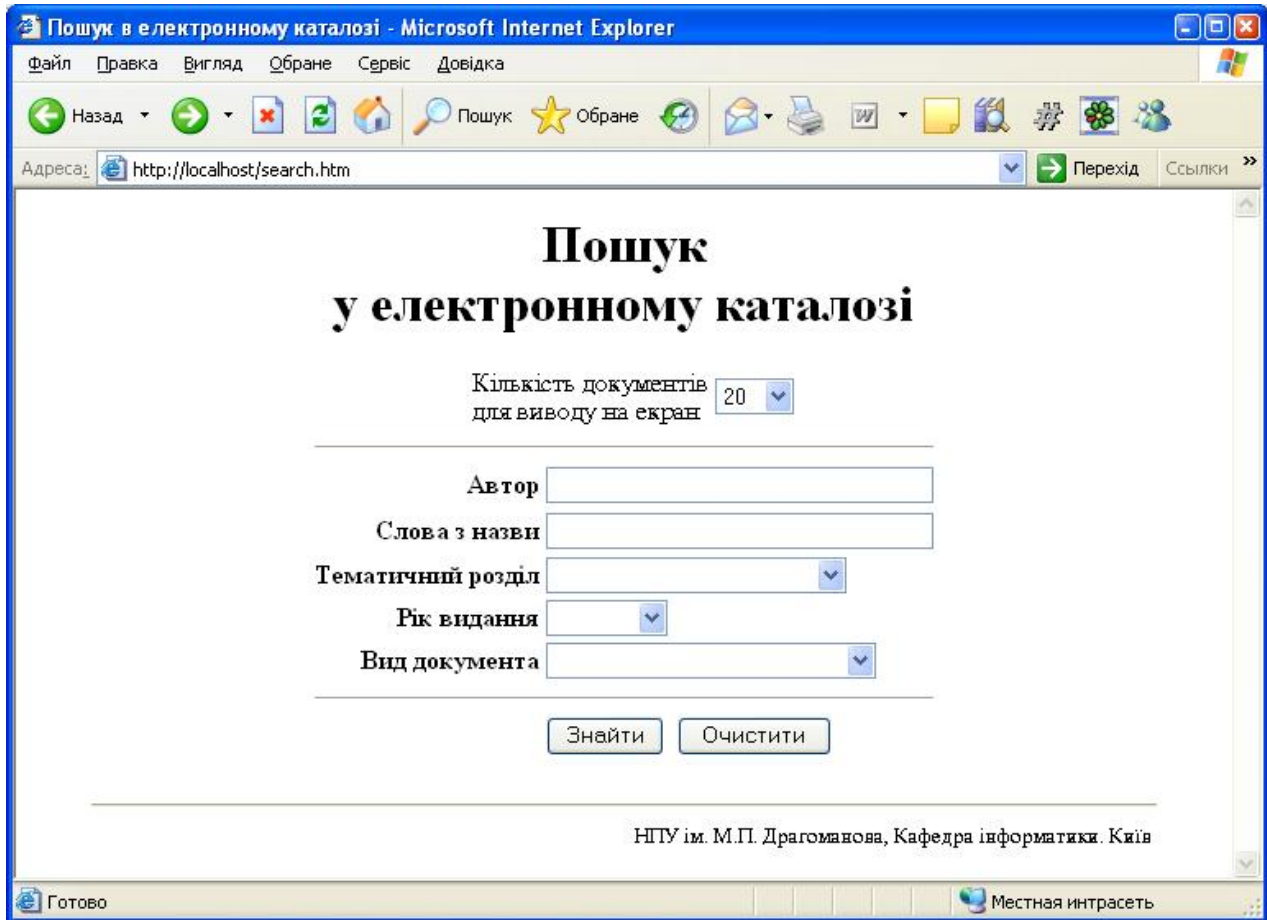
Дані, відправлені серверному модулю в потоці введення, кодуються за наступними правилами.

- Латинські літери не кодуються.
- Вся решта символів, наприклад українські букви, а також різні розділові знаки, спеціальні символи замінюються шістнадцятковим поданням у вигляді %FF. На відміну від мови Object Pascal, де для вказівки шістнадцяткового формату числа використовується знак \$, в потоці, посланим сервером, перед шістнадцятковим числом стоїть знак %. Переведення в звичне подання символів здійснюється шляхом виділення зі всього вмісту блоків, що складаються з трьох символів, які починаються зі знака %, після якого слідує дві шістнадцяткові цифри. Такі конструкції зручно розглядати як рядки, в яких перший символ можна замінити на \$, потім перевести їх в десяткове подання (нижче наведено текст функції strToInt). За знайденим числом – кодом символа, за допомогою функції Chr можна отримати символ. Приблизно такий алгоритм реалізований у функції HTTPDecode бібліотеки httpapp.pas, що входить в поставку клієнт-серверного комплекту Delphi.

- Потік введення має наступну форму: ім'я елемента1=зміст1&ім'я елемента2= зміст2&..., де ім'я елемента є атрибутом name відповідного елемента форми Web-сторінки, з якою прийшов запит, а його вміст є або текстом, або певним значенням value.

Приклад. Створити серверний скрипт, за яким отримується запит, а потім відображають на Web-сторінці дані з деякої бази даних.

Для цього потрібна Web-сторінка з формою.


```

<html>
<head>
<title> Пошук в електронному каталозі </title>
<meta content="text/html; charset=windows-1251">
</head>
<body>
<center>
<h1>Пошук<br>у електронному каталозі</h1>
<form action=http:\\localhost\cgi-bin\search.exe method=post>
<center>
<table><tbody><tr><td></td><td></td><td></td>
<td> Кількість документів <br> для виводу на екран </td>
<td>
<select name=number_row>
<option selected>20</option>
<option>50</option>
<option>100</option>
</select>
</td></tr></tbody></table>
<table><tbody><tr><td colspan=2>
<hr size=1>
</td></tr>
<tr>
<td align=right><b>Автор</b></td>

```

```

<td><input size=35 name=avtor></td></tr>
<tr>
<td align=right><b>Слова з назви</b></td>
<td><input size=35 name=book></td></tr>
<tr>
<td align=right><b>Тематичний розділ</b></td>
<td>
<select name=tema>
  <option selected></option>
  <option>Операційна система</option>
  <option>Текстовий редактор</option>
  <option>Електронні таблиці</option>
  <option>Бази даних</option>
  <option>Електронні презентації</option>
  <option>Інтернет</option>
  <option>Інтранет</option>
  <option>Локальні мережі</option>
  <option>Графічні редактори</option>
  <option>Теорія імовірностей</option>
  <option>Логіка</option>
  <option>Дискретна математика</option>
  <option>Інше</option>
</select>
</td></tr>
<tr>
<td align=right><b>Рік видання</b></td>
<td>
<select name=year>
  <option selected></option>
  <option>2005</option><option>2004</option>
  <option>2003</option><option>2002</option>
  <option>2001</option><option>2000</option>
  <option>1999</option><option>1998</option>
  <option>1997</option><option>1996</option>
  <option>1995</option><option>1994</option>
  <option>1993</option><option>1992</option>
  <option>1991</option><option>1990</option>
  <option> до 1990 </option>
</select>
</td></tr>
<tr>
<td align=right><b>Вид документа</b></td>
<td>
<select name=type_doc>
  <option selected></option>
  <option> Книги </option>
  <option> Дисертації </option>

```


1. Після того, як дані будуть передані, наприклад, змінній *i*, потрібно виділяти значення, які починаються з назви елемента форми, а закінчуються символом **&**.

2. З рядків, що вийшли, прибрати назви полів і знак **=**.

3. Перетворити рядки, замінивши всі шістьнадцяткові подання символів на звичайні, а знаки **+** на пропуски.

4. При необхідності деякі рядкові значення перетворити на відповідні їх числові або булеві.

Перші два пункти можна реалізувати за допомогою функції **subst**.

```
function subst(s1,s2: string):string;
begin
  delete(s1,1,Pos(s2+'=',s1) + Length(s2));
  if Pos('&',s1)>0
  then subst:=copy(s1, 1, pos('&',s1)-1)
  else subst := s1;
end;
```

Наступним етапом є переклад символів в нормальний вигляд, це можна зробити за допомогою функції **russ**.

```
function russ(s: string):string;
var
  st:string;
begin
  while length(s)>0 do
  begin
    if s[1]='+' then
    begin
      st:=Concat(st, ' ');
      delete (s,1,1);
    end;
    if s [1]<>'%' then
    begin
      st:=Concat(st,s[1]);
      delete (s,1,1);
    end
    else
    begin
      st:=Concat(st,char(strtoint(Concat('$',s[2],s[3]))));
      delete(s,1,3);
    end;
  end;
  end;
  Result:=st;
end;
```

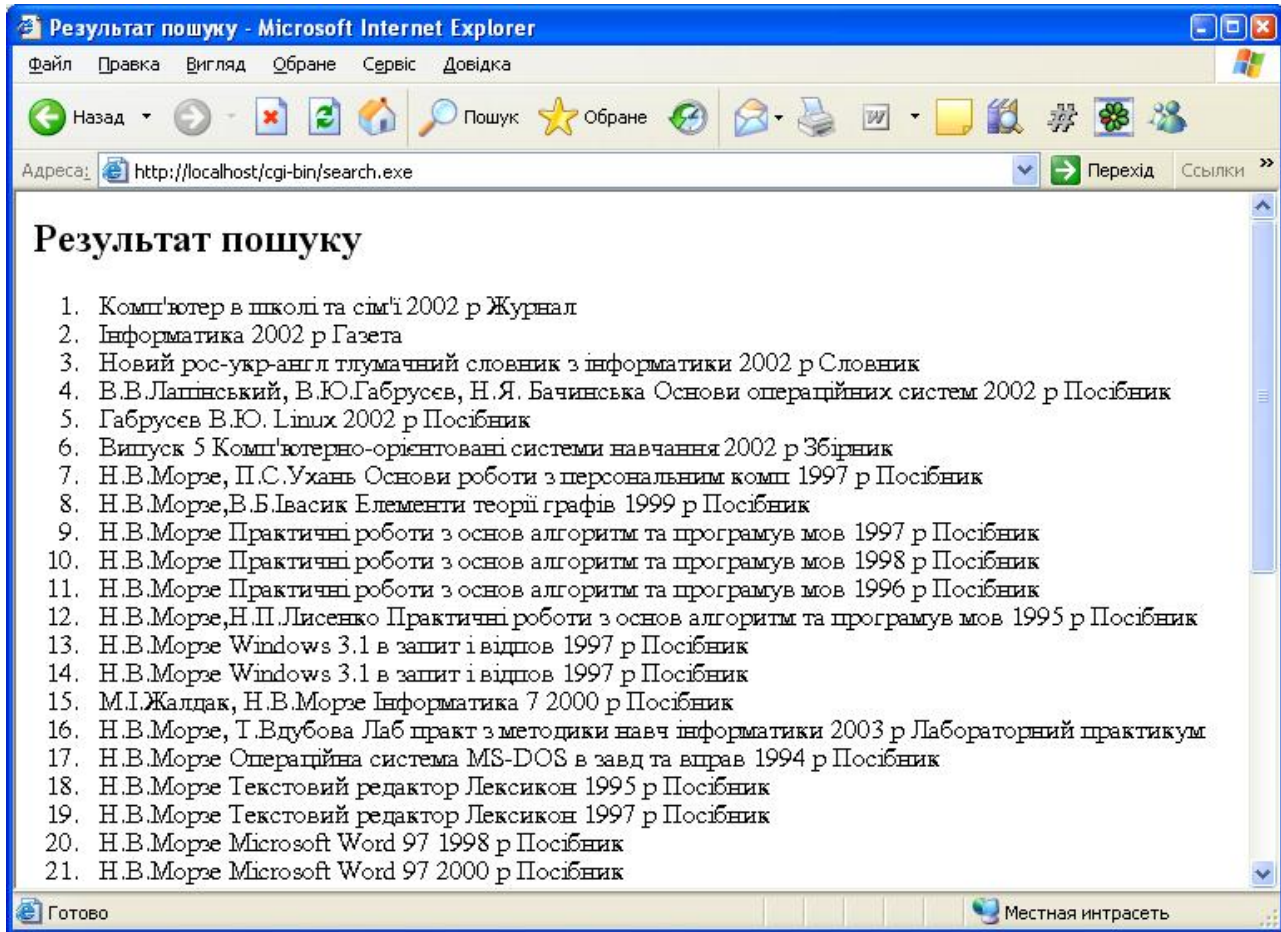
Ця функція послідовно "вибирає" від початку рядка **s**, що містить дані, які необхідно декодувати, послідовності розміром один або три символи, для попереднього опрацювання. Якщо перший символ рядка – **%**, то наступні за ним два символи перетворюються в рядкове подання шістьнадцяткового числа, з подальшим перетворенням в тип **integer** і отриманням відповідного символу.

Перетворені символи послідовно додаються до рядка `st`. Знак `+` додається до рядка `st`, як пропуск, а вся решта символів переноситься без змін. В кінці виконання функції вміст рядка `st` передається змінній `Result`. Отже, є функція, яку можна використовувати у всіх серверних модулях, при необхідності декодування даних.

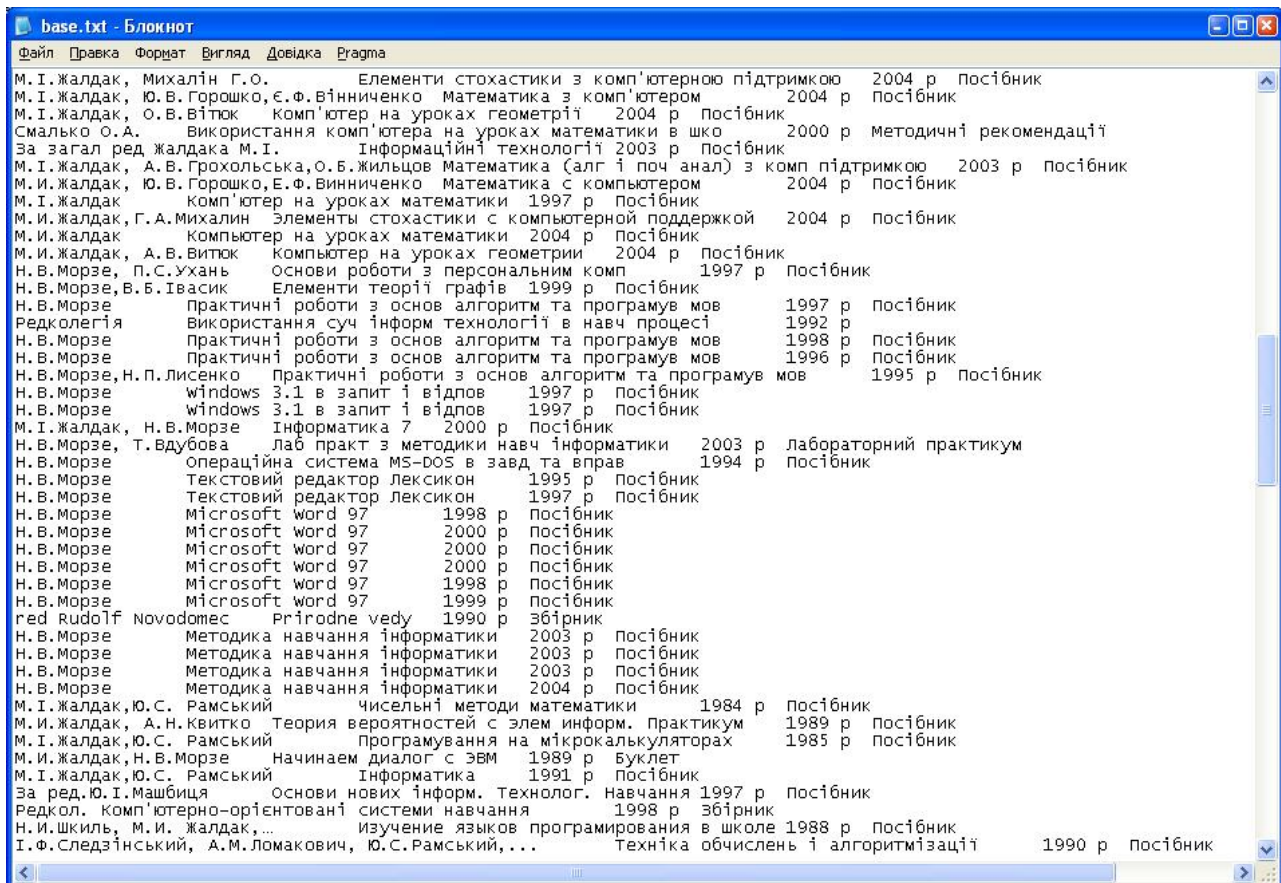
Далі потрібно, використовуючи обидві функції, надати користувачу форму і залежно від введених значень вивести на Web-сторінку результат пошуку. Текст програми наведено нижче.

```
begin
readln(i); \\ рядкова змінна
writeln('Content-Type: text/html');
writeln;
writeln('<html>');
writeln('<title> Результат пошуку </title>');
writeln('<h2> Результат пошуку </h2>');
assignFile (f, '..\www\base.txt'); \\ файл з даними
{ $i- }
reset (f);
{ $i+ }
if ioresult<>0
then writeln ('<p> Не має доступу до бази! </p>')
else
begin
  WriteLn('<ol>');
  while not eof (f) do
  begin
    readln (f,s);
    if (Pos(russ(subst(i,'avtor')),s)>0) Or
      (Pos(russ(subst(i,'book')),s)>0) Or
      (Pos(russ(subst(i,'year')),s)>0) Or
      (Pos(russ(subst(i,'type_doc')),s)>0)
    then WriteLn('<li>',s,'</li>');
  end;
  CloseFile(f);
  WriteLn('</ol>');
end;
writeln('</html>');
end.
```

Результат пошуку.

Файл з даними.

Метод GET

Даний метод також служить для передачі даних запиту серверному модулю, проте, на відміну від раніше вивченого методу POST, не використовує потоку введення. Весь рядок запиту в методі GET передається в змінній оточення QUERY_STRING. Для доступу до неї можна використовувати функцію GetEnvironmentVariable. В даному методі існує обмеження на число переданих символів, тому його краще використовувати тільки для передавання явно коротких наборів даних. Крім того, даний метод використовує інший спосіб передавання даних від клієнта до Web-серверу. Замість передавання їх в тілі надісланого клієнтом HTTP-запиту, вміст форми разом з назвами елементів додається до адреси запрошеного документа. Наприклад, якщо замінити значення параметра форми action з POST на GET, то адреса документа, запрошеного при натисненні на кнопку «Знайти», буде не

`http:\\localhost\\cgi-bin\\search.exe,`

а

`http:\\localhost\\cgi-bin\\search.exe?number_row=20
&avtor=%CC%E0%E7%E5&book=%CC%E5%F2%E4%E8%EA%E0&te
ma=%D2%E5%EA%F1%F2%E2%E8%E9+%F0%E5%E4%E0%EA%F2%E
%F0&year=2002&type_doc=%CA%ED%E8%E3%E8`

Як видно, безпосередньо до адреси Web-документа додається символ ?, за яким слідує той же закодований вміст форми.

Для опрацювання цих даних методом GET, потрібно змінній і надати значення

`GetEnvironmentVariable (Pchar('QUERY_STRING')),`

все інше залишається без змін.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування. – Вид. 1 – К.: Видавничий дім "СофтПрес", 2005. – 552 с.
2. Вирт Н. Алгоритмы и структуры данных: пер. с англ. – М.: Мир, 1989.
3. Ковальов В., Сайт <http://mcsa.ru>
4. Культин Н. Б., Программирование на Object Pascal в Delphi 5. – СПб.: БХВ – Санкт-Петербург, 2000.
5. Онищенко С.М. Вивчення основ програмування на базі систем програмування Turbo Pascal та Delphi в середній загальноосвітній школі. //Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : Зб. Наук. праць/Редкол.-К.: "Комп'ютер у школі та сім'ї".–1998.
6. Онищенко С.М., Франчук В.М. Використання Delphi (Kylix) при вивченні основ програмування // Вісник: Зб. наук. статей НПУ ім. М.П. Драгоманова, К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. Вип.6.